

ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧИСТЬ ЯК ПРОЦЕС У ПАРАДИГМІ СИНЕРГЕТИКИ

Абабіна Наталія Василівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри зарубіжної літератури
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
nva2016odessa@gmail.com
orcid.org/0000-0003-2019-5127

Мета статті – розглянути творчий процес у парадигмі синергетики на матеріалі збірки есе Рея Бредбері «Дзен у мистецтві написання книг» (Zen in the Art of Writing, 1990) та метапрози Стівена Кінга «Про письменство. Мемуари про ремесло» (On Writing: A Memoir of the Craft, 2000). У такому аспекті названі твори не були предметом спеціального дослідження.

Методи. Дослідження базується на міждисциплінарній основі, оскільки поєднує специфічні підходи і терміносистему синергетики (стрибокподібні переходи, біфуркація і відбір, самоналаштування) з літературознавчими методами (структурно-семантичний аналіз автометаописів цих письменників, порівняльно-типологічний, контекстуальний, дескриптивний).

Результати. У статті показано, що в процесі створення письменником художнього твору відображаються елементи самоорганізації, які простежуються в складних відкритих динамічних системах будь-якої природи. Під час дослідження виявлені етапи творчого мислення, які проходять письменники на шляху написання художнього твору як нової стійкої структури: блукання в лабіринтах мислення і знань, стрибкоподібні переходи, біфуркації, відбір і самоналаштування. Результати дослідження показали, що ці етапи мають місце у творчому процесі кожного письменника та в моменти розгалуження рішень набувають різних якісних властивостей і складаються у кожного з них індивідуально. Це залежить від рівня роботи творця з інформацією. Виявлені загальні механізми процесу написання літературного твору – це сукупність набутих знань, навичок та творча інтуїція. Ст. Кінг віддає перевагу комплексу набутих знань і навичок, які допомагають йому керувати новою інформацією, Р. Бредбері зазвичай працює з цілими блоками (довідом, переживаннями, почуттями), що залягли у підсвідомості. Також визначений спільний механізм творчого мислення обох письменників – це вихід за межі стереотипів і шаблонів; програвання варіативності ідей; відбір головного для організації цілого. Незалежно від того, які механізми застосовує кожен з авторів, вони досягають надкритичного стану, тобто підвищеної творчої активності. У результаті виробляється інтуїтивне бачення цілого, що веде до самоналаштування як кінцевого механізму самоорганізації, коли у хаосі думок і образів текст упорядковується.

Висновки. Отже, встановлено, що процес написання художнього твору можна розглядати у контексті категорій синергетики. Доведено, що утворенню нової стійкої структури сприяє критичний стан автора, який підтримується інформаційним впливом зовнішнього середовища і зумовлений суб'єктивним баченням реального світу, творчими здібностями та інтуїцією. Оскільки досягнення атратора передбачає прийняття нестандартного рішення, творець постійно знаходиться у стані ентропійних коливань – від синергетичних фазових переходів та біфуркацій до самоналаштування образів, ідей, уявлень. Основним механізмом творчого процесу письменника є самоорганізація, яка включає вихід за межі стереотипів і шаблонів, варіативність ідей та якісний їх відбір. Практична значущість проведеного дослідження у тому, що воно надає важливий матеріал для дослідження процесу формування письменником нового образу світу та вироблення техніки написання твору як нової стійкої структури.

Ключові слова: синергетика, самоорганізація, динамічна система, біфуркація, стійка структура.

LITERARY CREATIVITY AS A PROCESS IN THE PARADIGM OF SYNERGETICS

Ababina Natalia Vasylyvna,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of the Department of Foreign Literature
Odessa I. I. Mechnikov National University
nva2016odessa@gmail.com
orcid.org/0000-0003-2019-5127

The purpose of the article is to consider the creative process in the paradigm of synergetics on the material of Ray Bradbury's collection of essays "Zen in the Art of Writing" (1990) and Stephen King's metaprose "On Writing: A Memoir of the Craft" (2000). In this aspect, these works have not been the subject of special research.

Methods. The research is based on an interdisciplinary basis, as it combines specific approaches and terminology of synergetics (abrupt transitions, bifurcation and selection, self-tuning) with literary methods (structural-semantic analysis of writers' auto meta-descriptions, comparative-typological, methodological).

Results. The article shows that in the process of creating a work of art a writer reflects the elements of self-organization, which can be traced in complex open dynamic systems of any nature. The study identified the stages of creative thinking that writers go through on the path of writing a work of art as a new stable structure: wandering in the labyrinths of thinking and knowledge, abrupt transitions, bifurcations, selection and self-tuning. The results of the study showed that these stages take place in the creative process of each writer, and in the moments of branching decisions acquire different qualitative properties and are formed in each of them individually. It depends on the level of work of the creator with the information. The general mechanisms of the process of writing

a literary work are revealed – it is a set of acquired knowledge, skills and creative intuition. St. King prefers a set of acquired knowledge and skills that help him to manage a new information, R. Bradbury usually works with whole blocks (experiences, worries, feelings) that lie in the subconscious. Also, a common mechanism of creative thinking of both writers is defined – it is going beyond stereotypes and patterns; reproducing the variability of ideas; selection of the main for the organization of the whole. Regardless of the mechanisms used by each of the authors, they reach a supercritical state, i.e. increased creative activity. As a result, an intuitive vision of the whole is produced, which leads to self-adjustment as the ultimate mechanism of self-organization, when in the chaos of thoughts and images the text is ordered.

Conclusions. It is established that the process of writing a work of art can be considered in the context of categories of synergetics. It is proved that the formation of a new stable structure is facilitated by the critical state of the author, which is supported by the informational influence of the external environment and is due to the subjective vision of the real world, creative abilities and intuition. Since the achievement of the attractor involves making a non-standard decision, the creator is constantly in a state of entropic variations – from synergistic phase transitions and bifurcations to self-tuning of images, ideas, representations. The main mechanism of the writer's creative process is self-organization, which includes going beyond stereotypes and patterns, variability of ideas and their quality selection. The practical significance of the study is that it provides important material for studying the process of formation of a new image of the world by the writer and the development of techniques for writing a work as a new stable structure.

Key words: synergy, self-organization, dynamic system, bifurcation, stable structure.

1. Вступ

Творчість завжди пов'язана з моделюванням нової навколишньої дійсності у свідомості творця. Цей процес суб'єктивний, тому має індивідуальний характер, але за всієї різноманітності стилів і жанрів у ньому відображаються такі типи самоорганізації, які мають місце в еволюції складних відкритих динамічних систем будь-якої природи. Про те, що процес створення продукту творчості можна вивчати за допомогою синергетичних методів, зазначено в дослідженнях О. Князевої, С. Курдюмова, І. Свіна, Р. Браже та ін. Ці роботи містять загальні положення з вивчення критичних явищ у всіх видах мистецтва. Взятими за основу зазначені в них фундаментальні поняття, спробуємо з цих позицій підійти до вивчення творчого процесу письменника, зіставивши їх із спостереженнями авторів, які в своїх книгах намагаються розібратися в собі, описують моменти появи задуму і народження сюжету, розкривають секрети і дають практичні поради щодо досягнення свого ремесла.

Мета роботи – дослідити, які механізми задіяні в процесі творчості письменника, які етапи творчого мислення проходять автори на шляху написання художнього твору як нової стійкої структури, які загальні та індивідуальні риси простежуються у письменників у моменти розгалуження рішень. Матеріалом є книги, що стали інтелектуальними бестселерами (есе Рея Бредбері «Дзен у мистецтві написання книг» (Zen in the Art of Writing, 1990) та метапроза Стівена Кінга «Про письменство. Мемуари про ремесло» (On Writing: A Memoir of the Craft, 2000) та ін.).

2. Робота письменника з інформацією

Один з основних принципів синергетичного світогляду свідчить, що все нове в природі виникає у процесі розвитку нестійких, критичних станів. Перебування письменника в такому стані сприяє максимальному інформаційному обміну між мозком автора і твором мистецтва (Свін, 2009). Неврівноваженість підтримується припливом інформації з зовнішнього середовища, з яким автор повинен працювати постійно. У цьому разі відбувається взаємодія елементів і підсистем, що приводить до їх узгодженої або кооперативної поведінки на новому рівні і в результаті – до утворення нової стійкої структури, тобто продукту творчості. Так проходить процес самоорганізації, який дослідники вважають одним з головних механізмів творчого мислення.

Синергетики виділяють *три рівня роботи творця з інформацією*: свідомість як суб'єктивний образ реального світу, побудований на основі всієї сукупності наявних знань; підсвідомість як набір програм поведінки, що встигли автоматизуватися і стали навичками (у нашому випадку це творчі здібності); надсвідомість як творча інтуїція, або натхнення. Простежимо, як це відбувається на практиці.

Суб'єктивний образ реального світу автора (*свідомість*) накопичується шляхом мислення і являє собою функціональні структури в мовленнєвих зонах великих півкуль (головним чином у лівій), здатні керувати і контролювати інформацію, наявну в пам'яті, тобто це знання, яке може бути передано іншим людям, іншим поколінням за допомогою слів, математичних формул, творів мистецтва тощо.

У кожного письменника може бути свій механізм створення образу світу. Наприклад, у Р. Бредбері це довгі, спонтанно складені ним самим списки слів, почерпнуті з глибин свідомості. Перечитуючи їх, автор щось згадує, забуває і про щось мріє, створюючи нові образи. Вони нібито підштовхують до написання нового і, за його словами, спонукають до пошуку чогось дуже щирого і чесного, захищеного у глибинах свідомості.

У фізика і психолога Г. Гельмгольца це відбувається в інший спосіб: він ретельно вивчає поставлене завдання і доводить до автоматизму, щоб у процесі роботи до його суті вже не повертатися (Гельмгольц, 2008: 627).

Творчі навички чи здібності (*підсвідомість*) зазвичай напрацьовуються через спілкування з мистецтвом. Сприймаючи мистецький твір, людина тренує свою надсвідомість. Для всіх авторів головне правило – багато читати і багато писати. Ст. Кінг навіть в окремому розділі публікує великий список книг, які він читав паралельно з написанням кількох оповідань і роману. Автор зазначає, що писати потрібно щодня, інакше «персонажі в мозку прокидаються» і перестають виглядати справжніми: «Лезо оповіді почне іржавіти, сюжет і темп оповідки будуть вислизати в мене з рук» (Кінг, 2017, е-ресурс). Р. Бредбері вважає: якщо не писати кожного дня, світ наздожене тебе і спробує здолати. Ти починаєш вмирати, або божеволіти, або те й інше одночасно. Обидва письменники переконані, що читання навчає: кожна книга, навіть погана, дає уроки, створює легкість і ближче знайомить з процесом письма, вказує нові шляхи в роботі. Інакше кажучи, «по прибутті в письменницьку країну у тебе все гаразд

із документами та посвідченням особи». Ось тоді «слова складаються у речення, речення – в абзаци, абзаци іноді оживають і починають дихати» (Кінг, 2017).

Таким чином, у кожного письменника виробляється своя техніка написання літературного твору. Наприклад, у Ст. Кінга вона будується на оповіді, що рухає дію з точки А в точку В і далі, також на описі, що становить чуттєво-реальний світ, і діалозі, який оживляє персонажів. Кожен письменник, на думку автора, повинен мати свій «ящик з інструментами», у якому незмінно повинен бути словник, підручники зі стилістики та з граматики (як жердина, за яку можна схопитися, щоб допомогти думкам піднятися на ноги і йти далі). А далі – тяжка праця і старанність.

Активне надходження сигналів ззовні приводить мозок у надкритичний стан. Відбувається вибухоподібний ефект ланцюгових реакцій, які з'єднуються з усією вже наявною інформацією. Це *надсвідомість*, так зване творче натхнення, яке повинно контролюватися свідомістю. Якщо контроль утрачений, виникають наслідування в поезії, запозичення в музиці або в науковій діяльності. Часто це простежується у письменників-початківців. Такими наслідуваннями були перші дитячі проби пера Ст. Кінга, у яких майже все було списано в інших авторів, а багато використаних слів і виразів були невірними, тому що автор не знав їх значення: «Коли тобі шість років, більшість кульок бінго у твоїй голові ще не вишикувалися в ряд, а досі бовтаються у барабані» (Кінг, 2017).

Про свої наслідування розповідає Р. Бредбері. Перші свої оповідання автор писав під значним впливом творів Діккенса і По, тому мова і стиль не відображали авторського «я», а були простою імітацією (Бредбері, 2014). Після довгих пошуків у 22 роки вперше за десять років Бредбері написав не традиційну страшну історію, а історію про кохання, час, пам'ять і смерть. Вона і принесла автору перший гонорар.

Таким чином, творча діяльність полягає в здатності до оригінального, нешаблонного, розкутого мислення, до подолання стереотипів і шаблонів. «Справді, творче мислення сміливо йде на руйнування сформованих уявлень, і воно часто парадоксальне, оскільки не впливає з логічних висновків» (Євін, 2009: 145).

3. Неврівноважені критичні стани

У процесі написання художнього твору кожен письменник, працюючи з інформацією, зазнає таких ентропійних коливань, які у синергетиці називають неуврівноваженими критичними станами – це блукання в лабіринтах мислення і знань, стрибкоподібні переходи, біфуркації, відбір, самоналаштування. У творчій діяльності ці аспекти набувають певних якісних властивостей і складаються у кожного письменника індивідуально.

Блукання в еволюційних лабіринтах мислення і знань – це підготовка до емерджентного стрибка думок, який сприяє «переналаштуванню» і в сучасній літературі демонструє перехідний стан письменника (Силантьєва, 2015: 55). За словами О. Князевої, під час дослідження «творчих пошуків індивідуального розуму» перед нами спливає така картина: «самотній мислитель блукає заплутаними шляхами думки, і йому час від часу вдається здійснювати прориви у невідоме» (Князева, 1994: 112). Автор переглядає різні альтернативні ходи, продумує і варіює асоціації на задану тему. Конструктивним механізмом цього етапу є хаос, який сприяє креативності знань, наявності різних сценаріїв руху, нововведення яких передбачає неорганізованість і безлад. Напрацьовується продуктивна мережа ходів, яка служить полігоном для вільного руху думки, для її виходу в інші виміри, на нові рівні. Завдання автора – «розсіятися, дезінтегруватися, щоб зібрати життєздатне ціле» (Князева, 1994: 117). Р. Бредбері зауважує, що ці блукання важливо не затягувати, бо в результаті вони можуть стати безглуздими. Щоб уникнути цього і «не спотикатися на бігу», необхідна усталена система літературних знань (Бредбері, 2014). Кінг називає це «набором висхідного обладнання» (Кінг, 2017). Без нього, констатує автор, його власна творчість починалася дуже хаотично – у ній було багато честоловства, бажання, вдачі і лише крапелька таланту.

Блукання поступово переростають у *стрибкоподібні переходи*. Досягнення атрактора передбачає прийняття нестандартного, творчого рішення. Важливу роль у цьому відіграють постійні контакти з незвичайним, парадоксальним, неймовірним, що є невіддільною частиною багатьох художніх творів. Це сприяє переоцінці цінностей набутих раніше знань, знижує психологічний бар'єр автора і сприяє розкріпаченню творчої фантазії. О. Князева називає це станом «відпущеної» свідомості (Князева, 1994). Інформація, що несе незвичайні події, розмиває і подрібнює типові й стійкі закономірності зовнішнього світу, чим підвищує ймовірність переходу з одного стану в інший. Один з механізмів творчого мислення – вихід за межі стереотипів, який допускає зародження абстрактних, абсурдних ідей, усуватися від яких не можна, тому що «розумна думка народжується з дурниці, раціональне – з абсурду, порядок – з безладу» (Князева, 1994: 113).

Створення якісно нового продукту в сучасному світі передбачає здатність синтезувати знання різних напрямів, при цьому руйнуючи сформовані уявлення і демонструючи парадоксальність. Майбутній стан системи неначе притягує, організовує, формує нові образи згідно з установчим планом, який не завжди виглядає логічно ясним і вираженим, але активізує підсвідомість. Включається механізм розпізнавання образів, суть якого в тому, щоб блукаючий, розмитий, різноспрямований погляд автора спрямувати на випадковий пробіг по контурах образу, щоб відбулося «випадання» в сферу тяжіння атрактора (Князева, 1994). Як наслідок, настає так зване осяяння, стрибок думки, інсайт, «креативний спалах». Народжуються якісно нові ідеї, оскільки хороша література, на думку Кінга, розвивається від теми до ідеї. Ідей може приходити безліч, але з них потрібно відбирати найглибші, здатні лягти в основу майбутнього твору.

На початковому етапі творчості завжди є якась надмірність версій, яку синергетики визначають як «бароко креативного мислення» або «бароко знання» (Князева, 1994). Це означає, що коли письменник розпочинає роботу над новим твором, його думки переповнені різноманітністю знань, досвіду, версій, готових для «прокручування» поставленої проблеми. На перший погляд, це здається марнотратством, неекономією творчого мислення.

Але надалі це обертається значною життєздатністю результату, тому що однотипність думок приводить до зниження креативних можливостей, а у разі порушення принципу необхідного різнобарв'я елементів система гине. Різновекторність думок дає більше можливості вибрати правильні орієнтири, а система стає схильною до емергентності (Силантьєва, 2015: 55).

Таким чином, талант письменника визначає процес розпізнавання образів. Проводиться відсікання зайвого, відбирається остаточний, найбільш правильний варіант, тобто такі моделі і ідеї, щоб їх можна було вписати в існуючу систему знань і адаптувати до теперішнього середовища. Коли критична точка *біфуркації* пройдена, за нею йде «кристалізація знань» – програється кожне з рішень, створюються нові формообрази, передбачаються кінцеві результати, відбувається процес варіювання асоціацій. Різноманітність форм, сформованих до цього, скорочується, у творчій системі зростає впорядкованість. Для Г. Гельмгольца це процес тривалої роботи, що викликає велику втому, після якої потрібно знайти годинку спокою, і тільки тоді приходять якісні ідеї (Гельмгольц, 2008: 628).

Ця схема працює не тільки в художній творчості, а й у науковій. Талановитість людини визначається вмінням вибрати головне, навколо чого буде відбуватися самоорганізація структури. Це залежить від якості знань і вміння оперувати ними, від оточення. Автор зазначає, що гарне письмо передбачає правильний підбір «інструментів» (Бредбері, 2014). Тоді робота «свіжа і така гаряча», що її важко утримати в руках. Але важливо пам'ятати, що довгі історії затягують сюжет і роблять його нудним. Текст необхідно скорочувати, залишаючи тільки цінну інформацію, що являє для читача найбільший інтерес. Щоб її визначити, Кінг радить молодому автору поставити собі питання: чи пов'язується історія в ціле? чи всі елементи сплітаються в мотив, ідею? чи не розтікаються в різні боки? Має значення і щільність інформації – це насиченість твору неправдоподібними, несподіваними подіями, назви яких часто виносяться в його заголовок, а також введення комічних ситуацій, атракціонів і спецефектів. Це неоднозначні стани системи твору, які підвищують ступінь його самоорганізації, а отже – його інформаційну щільність.

У процесі роботи може з'явитися кілька чорнових варіантів тексту. Кінг пропонує робити не менше двох: один – із зачиненими дверима кабінету, другий – з відкритими. Це означає, що перший варіант повинен бути написаний до кінця самостійно, без будь-якої допомоги. У ньому зазвичай багато «мотлоху», якого треба позбутися, «коли хочеться досягти бодай якої цілісності» (Кінг, 2017). Отже, матеріал потребує доопрацювання. Автору корисно на деякий час поїхати у відпустку – «потрібно дати книзі дозріти» (Кінг, 2017). Після повернення потрібно текст перечитати безвідривно, вносячи виправлення (їх буде багато), заповнюючи «лакуни» в сюжеті і розвитку характерів. Ці слова Кінга свідчать про процес, визначений синергетиками як *самоналаштування*.

Більшість змін – це викреслювання, скорочення, які робляться для того, щоб «пришвидшити» розповідь. Щодо цього у Ст. Кінга є своя формула: другий варіант = перший – 10%. Автори часто мають на меті зробити твір таким, щоб він сподобався їхньому ідеальному читачеві. У результаті з'являється другий варіант, який можна, відкривши двері кабінету, показати чотирьом-п'ятьом близьким друзям і отримати стільки ж суджень. Кінг називає цей варіант «коли двері кабінету розчахуються, і починає заходити сьйво світу» (Кінг, 2017).

Кожен створений образ має бути цілісним. Професійні письменники вважають, що для цього достатньо мати кілька деталей. Написання твору може починатися з народження будь-якого персонажа, ключової фрази, рядка, які в хаосі думок і образів вибудовують і впорядковують слова, описи, діалоги. Саме про це пише Марина Владі у книзі про В. Висоцького «Володимир або Перерваний політ». Прокинувшись уночі, Висоцький, мов зачарований, сидить за столом, і раптом – справжній вибух емоцій! Одна вдала строфа – і далі все складається (Владі, 1989: 58).

Якщо висловлюватись мовою синергетиків, у автора відбулося «випадіння на атрактор», а значить – досягнення мети творчої діяльності гарантовано. У цьому стані творцеві залишається лише встигати записувати потік думок, ідей, образів. Рука сама поспішає зафіксувати те, що безперервно, як ланцюгова реакція асоціацій, народжується всередині. Кажуть, що не людина пише, а їй пишеться, не вона говорить, а мова говорить через неї. Думки самі будуються, самі себе організують. Справа виглядає таким чином, нібито людина служить лише носієм цих думок і слів» (Князева, 1994: 122). Насправді вона виконує важливу роль конструктора нової системи, якому в цей момент необхідно перебувати у стані «внутрішньої тиші». Художнику розкривається справжнє різнобарв'я і поліфонія світу. Кожен творець досягає цього по-своєму. Кінг називає це «творчим сном», що відокремлює його від буденності. Йому це вдається при зачинених дверях, під гучну музику хард-року і «Металіки».

4. Висновки

Процес написання художнього твору можна розглядати як синергетичний процес, тому що у ньому відображаються універсальні закономірності самоорганізації. Утворенню нової стійкої структури сприяє неврівноваженість автора, яка підтримується постійним припливом інформації із зовнішнього середовища. Три рівня роботи творця з інформацією сприяють виробленню оригінального, нешаблонного мислення. На шляху до нового продукту творчості письменнику притаманні такі властивості неврівноважених критичних станів, як блукання в лабіринтах мислення і знань, стрибкоподібні переходи, біфуркації і відбір, самоналаштування. Вони формуються у кожного творця індивідуально, але незмінно сприяють виробленню особистих механізмів написання літературного твору. Подальша розробка цих механізмів здатна розширити і поглибити їх вивчення.

Література:

1. Браже Р. А. Синергетика и творчество. Ульяновск : УлГТУ, 2002. 204 с.
2. Бредбері Р. Дзен в искусстве написания книг / пер. с англ. Т. Покидаевой, Ю. Качалкиной. Москва : ЭКСМО, 2014. URL: <https://knizhnik.org/rej-bredberi/dzen-v-iskusstve-napisaniya-knig/1> (дата обращения: 12.09.2019).

3. Влади М. Владимир или Прерванный полет. Москва : Прогресс, 1989. 176 с.
4. Гельмгольц Г. Как приходят новые идеи. Психология мышления. Хрестоматия по психологии. Москва : Наука, 2008. С. 627–628.
5. Евин И. А. Искусство и синергетика. Москва : Книжный дом, 2009. 208 с.
6. King S. Про письменство. Мемуари про ремесло / пер. з англ. Д. Шостак. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 272 с. URL: <https://litlife.club/books/296527/read> (дата звернення: 12.09.2019).
7. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Интуиция как самодообраивание. *Вопросы философии*. Москва : Наука, 1994. Вып. 2. С. 110–122.
8. Силантьева В.И. Литература и живопись в контексте компаративистики: писатели и художники периодов эстетической переориентации : монография. Одесса : Астропринт, 2015. 336 с.

References:

1. Brazhe, R.A. (2002). *Sinergetika i tvorchestvo : uchebnoe posobie*. [Synergetics and creativity: a training manual]. Ul'yanovsk : UIGTU, 204 [in Russian].
2. Bredberi, R. (2014). *Dzen v iskusstve napisaniya knig*. [Zen in The Art of Writing], / Translated by Pokidaeva, T. and Kachalkina, J. Moscow : EKSMO, available at: <https://knizhnik.org/rej-bredberi/dzen-v-iskusstve-napisaniya-knig/1> (access September 12, 2019).
3. Vladi, M. (1989). *Vladimir ili Prervannyj polet*. [Vladimir or Interrupted Flight]. Moscow : Progress, 176 [in Russian].
4. Gel'mgol's, G. (2008). Kak prihodyat novye idei. [How new ideas come]. *Psihologiya myshleniya. Hrestomatiya po psihologii*. Moscow : Nauka, S. 627–628 [in Russian].
5. Evin, I.A. (2009). *Iskusstvo i sinergetika*. [Art and Synergetics]. Moscow : Knizhnyj dom, 208 [in Russian].
6. King, S. (2017). Pro py's'menstvo. Memuary` pro remeslo / per. z angl. D. Shostak. Xarkiv : Klub simejnogo dozvillya, available at: <https://litlife.club/books/296527/read> (access September 12, 2019).
7. Knyazeva, E.N. and Kurdyumov, S.P. (1994) Intuiciya kak samodostraivanie. [Intuition as self-building]. *Voprosy filosofii*. Moscow : Nauka, Vyp 2. S.110–122 [in Russian].
8. Silanteva, V.I. (2015). Literatura i zhivopis v kontekste komparativistiki: pisateli i hudozhniki periodov esteticheskoy pereorientacii : [monografiya]. Odessa : Astroprint, 336 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.04.2020
The article was received 10 April 2020